

III Tablice skrócone i kartoteka wzorcowa UKD

III.1 Tablice skrócone UKD

Biblioteka Narodowa publikuje cyklicznie skrócone wydania tablic UKD¹ dla potrzeb narodowej bibliografii bieżącej oraz bibliotek publicznych.

Stosowane obecnie tablice skrócone *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna nr 102/2019*² zostały wydane w 2019 roku. Tablice opracowano w Bibliotece Narodowej na podstawie pliku wzorcowego UKD, który Biblioteka Narodowa zakupiła w 2018 roku w ramach umowy licencyjnej z Konsorcjum UKD.

Aktualne tablice zawierają 5 219 symboli, w tym 1 425 symboli poddziałów wspólnych.

Słownikiem przekładowym UKD są jej tablice klasyfikacyjne i uzupełniający je alfabetyczny indeks przedmiotowy. Obok każdego symbolu umieszczono objaśnienie jego znaczenia w postaci tzw. odpowiednika słownego, którym jest nazwa przedmiotu czy tematu wyrażona w języku naturalnym, np.:

(438) Polska

622 Górnictwo

III.1.1 Struktura tablic skróconych UKD:

- Tablice pomocnicze

Tablice pomocnicze zawierają symbole poddziałów wspólnych wraz z ich symbolami poddziałów analitycznych oraz odpowiedniki słowne.

Wyróżniamy poddziały wspólne:

- języka (Tablica Ic)
- formy (Tablica Id)

¹ Wyróżnia się następujące rodzaje wydań tablic UKD: pełne, pośrednie, skrócone, bardzo skrócone (skondensowane) i specjalne (branżowe). Tablice skrócone zawierają ok. 10% symboli UKD, wykazanych w pliku wzorcowym UKD.

² *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiętna. Wydanie skrócone dla bieżącej bibliografii narodowej i bibliotek publicznych. Publikacja Konsorcjum UKD autoryzowana przez Konsorcjum UKD na podstawie licencji PL2019/01*, oprac. Jolanta Hys, Joanna Kwiatkowska, Warszawa, 2019.

- miejsca (Tablica Ie)
- rasy, narodowości i grupy etnicznej (Tablica If)
- czasu (Tablica Ig)
- z kreską (Tablica Ik).

- Tablice główne

Tablice główne zawierają hierarchiczny wykaz symboli głównych, oznaczonych cyframi od 0 do 9, np.:

61 Medycyna
611 Anatomia
611.1 Układ naczyniowy

Obok zasadniczej rozbudowy klas oznaczonych symbolami głównymi umieszczone są też symbole podziałów analitycznych, np.:

616-001 Urazy
629.02 Konstrukcje pojazdów

- Indeks przedmiotowy

Indeks przedmiotowy do tablic skróconych zawiera ponad 19 000 haseł. Do indeksu wprowadzono terminy występujące w odpowiednikach słownych symboli, np.:

Banki 336.71
Banki – operacje 336.717
Banki – prawo 347.734

Tablice skrócone UKD nr 102/2019 zostały wydane w formie drukowanej oraz w wersji PDF na pendrivie.

III.2 Kartoteka wzorcowa UKD w Bibliotece Narodowej

Kartoteka wzorcowa UKD³ to forma prezentacji słownictwa (symboli) UKD oraz organizacji, kontroli jego poprawności i spójności w systemach informacyjno-wyszukiwawczych. Jest to wykaz symboli wzorcowych, przyjęty dla danego systemu, zawierający ustalone wyrażenia UKD w ujednoliconej formie.

Od 2011 r. kartoteka wzorcowa UKD jest dostępna w Internecie⁴ i aktualizowana co miesiąc.

Kartoteka oparta jest na tablicach skróconych *Uniwersalna Klasyfikacja Dziesiąta nr 102/2019*. Prezentuje symbole UKD budowane zgodnie z przyjętą w Bibliotece Narodowej metodą zapisu pionowego. Jest kontrolowana przez Pracownię UKD.

Struktura kartoteki stanowi adaptację formatu dla klasyfikacji MARC 21 Format for Classification Data⁵.

Wybrano następujące pola z formatu dla klasyfikacji:

MARC LEADER

008 Dane kontrolne

040 Instytucja sporządzająca rekord

084 Schemat klasyfikacji i wydanie

153 Symbol klasyfikacji i Odpowiednik słowny symbolu

353 Odsyłacz uzupełniający (zob. też)

453 Symbol klasyfikacji odrzucony (NU)

553 Symbol klasyfikacji – Tropy (TK) i Odpowiednik słowny symbolu

680 Tekst objaśniający – Nota stosowania

753 Odpowiednik słowny (termin indeksowy); link URI

761 Tekst objaśniający – Instrukcje dalszego podziału i łączenia symboli i przykłady symboli

³ Kartoteka wzorcowa UKD: <http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=60>

⁴ J. Hys, J. Kwiatkowska, *Kartoteka Wzorcowa Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątej online w Bibliotece Narodowej*. „Bibliotekarz” 2012 nr 5, s. 4-6; J. Hys, *Kartoteka wzorcowa Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiątej w Bibliotece Narodowej w kontekście zmian w kartotekach wzorcowych bibliotek zagranicznych*, „Zarządzanie biblioteką” 2015 nr 1 (7), s. 66-76

⁵ MARC 21 Format for Classification Data: <http://www.loc.gov/marc/classification/eccdhome.html>

Zawartość kartoteki UKD stanowią:

- podziały wspólne formy z tablic skróconych UKD nr 102/2019, np.:
 - 153 \$a (047) \$j** Reportaże. Wywiady
 - 553 \$a 82-92 \$j** Publicystyka. Reportaże. Felietony
 - 753 \$a** Reportaże – podziały wspólne
 - 753 \$a** Wywiady – podziały wspólne
 - 761 \$i** Reportaże, wywiady klasyfikuje się za pomocą symbolu odpowiedniej dziedziny dodając w osobnym polu 080 podział wspólny formy (047), np.: **\$e** Sytuacja społeczna Polski w reportażu: 308(438) oraz (047), **\$e** Wywiad z amerykańskim aktorem filmowym: 791.071.2(73) oraz (047)
- symbole proste z tablic skróconych UKD nr 102/2019, np.:
 - 153 \$a 0 \$j** Dział ogólny
 - 680 \$i** W dziale 0 stosuje się podziały wspólne z kreską -02, -04, -05; formy. Nie stosuje się podziałów wspólnych miejsca oraz podziałów wspólnych rasy, narodowości i grupy etnicznej, z wyłączeniem symbolu 008. Nie stosuje się podziałów wspólnych czasu.
 - 753 \$a** Dział ogólny
 - 753 \$i** Wiadomości ogólne i zasady zapisu pionowego w dziale 0 omówiono w Poradniku UKD - rozdz. IV
- symbole rozwinięte z tablic skróconych UKD nr 102/2019, np.:
 - 153 \$a 316.346.3-053.6 \$j** Socjologia młodzieży
 - 753 \$a** Młodzież – socjologia
- symbole rozwinięte i złożone spoza tablic skróconych UKD nr 102/2019 stworzone zgodnie z przyjętą metodą zapisu pionowego, np.:
 - 153 \$a 323(44) \$j** Polityka wewnętrzna Francji
 - 753 \$a** Francja – polityka wewnętrzna

753 \$a Polityka wewnętrzna – Francja

Udostępnioną bazę można przeszukiwać przez trzy indeksy:

- termin indeksowy
- symbol UKD
- tropy

W indeksie terminów znajdują się:

- terminy jednowyrazowe
- terminy wielowyrazowe
- terminy z określnikami
- terminy odsyłające do instrukcji dalszego podziału, umieszczonej w polu 761 (Rozbudowa), np.:

153 \$a 343.533 \$j Przesłępstwa przeciw własności przemysłowej, intelektualnej i artystycznej

753 \$a Własność artystyczna – przesłępstwa przeciw własności

753 \$a Własność intelektualna – przesłępstwa przeciw własności

753 \$a Własność przemysłowa – przesłępstwa przeciw własności

753 \$e Przesłępstwo komputerowe – prawo zobacz rozbudowę 343.533

761 \$e np.: Przesłępstwo komputerowe – prawo: 343.533 oraz 004.056